

¹⁹ Указ Президента України «Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини» від 11 серпня 2011 р. № 811/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 11.08.2011. – № 23. – Ст. 938. – С. 3.

²⁰ Там само.

²¹ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 червня 2014 року «Про План Президента України з мирного врегулювання ситуації у східних регіонах України» від 20 червня 2014 р. № 548/2014 // Офіційний вісник Президента України. – 20.06.2014. – № 26. – Ст. 1418. – С. 3.

²² Закон України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV // Офіційний вісник України. – 22.01.1999. – № 1. – С. 3.

²³ Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 16.09.1998. – № 35. – Ст. 237.

²⁴ Закон України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 р. № 1524-III // Офіційний вісник України. – 21.04.2000. – № 14. – Ст. 552. – С. 1.

²⁵ Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 16.09.1998. – № 35. – Ст. 237.

Резюме

Коваль Н. В. Правовий статус координаційних, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб при Президентові України, їх функції та повноваження.

Дана стаття розкриває на основі аналізу загальних засад організації діяльності вищезазначених органів, їхні функції та повноваження, а також базові характеристики правового статусу координаційних, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб при Президентові України, а саме створення, мета та цільовий забезпечувальний характер їх призначення.

Ключові слова: допоміжні органи, Президент України.

Резюме

Коваль Н. В. Правовой статус координационных, консультативных, совещательных и других вспомогательных органов и служб при Президенте Украины, их функции и полномочия.

Данная статья раскрывает на основе анализа общих принципов организации деятельности вышеупомянутых органов, их функции и полномочия, а также базовые характеристики правового статуса координационных, консультативных, совещательных и других вспомогательных органов и служб при Президенте Украины, а именно создание и целевой обеспечительный характер их назначения.

Ключевые слова: вспомогательные органы, Президент Украины.

Summary

Koval N. The legal status of coordination, consultative, advisory and other support agencies and services of the President of Ukraine, their functions and powers.

This article reveals based on analysis general principles of organization of the above-mentioned authorities, their functions and powers, as well as basic characteristics of the legal status of coordination, consultative, advisory and other support agencies and institutions of the President of Ukraine, namely the creation, purpose and target a security nature of their appointment.

Key words: subsidiary organs, the President of Ukraine.

Отримано 07.10.2014

УДК: 342.565

В. Р. НЕСТОР

Віталій Романович Нестор, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНСТИТУЦІЙНІ СУДИ УКРАЇНИ ТА ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

На сьогодні, питання конституційності законів та підзаконних нормативно-правових актів є важливим елементом для формування і розвитку як суспільства так і держави в цілому.

Саме такими повноваженнями наділені Конституційні суди України та Литовської Республіки. Організаційно-правовий аналіз Конституційних судів України та Литовської Республіки є не випадковим, адже ось уже протягом багатьох років ці суди плідно співпрацюють.

Істотні умови повноцінного здійснення в Україні та Литовській Республіці конституційного контролю пов'язані з порядком формування органів, які його здійснюють.

У своїй діяльності судді Конституційного Суду України керуються Законами, Постановами, Указами, найважливішими з яких є Конституція України¹ та Закон України «Про Конституційний Суд України»².

Так, відповідно до ст. 147 Конституції України Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України, а також дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Правова організація діяльності Конституційного Суду була розглянута низкою вчених-правників, але не вичерпала себе, а, швидше, дала поштовх до подальшого розвитку та більш детального вивчення.

Метою написання статті є висвітлення порівняльного організаційно-правового аналізу Конституційних судів України та Литовської Республіки як країн, що тісно співпрацюють.

Організаційно-правова діяльність Конституційного Суду України була висвітлена у працях таких вчених-правників, як: В. Ф. Годованець, М. В. Савчин, А. О. Селіванов, О. В. Совгіря, П. Ткачук, О. Ф. Фрицький, В. І. Шишкін, О. І. Ющик, а діяльність Конституційного Суду Литовської Республіки досліджували Т. Бірмонтієне, Ю. Жилис, Е. Курис, Н. А. Мяловицька, В. Павилоніс.

Так, зокрема, В. Ф. Годованець зазначив, що розвиток сучасної політичної системи України ґрунтується на засадах, закріплених у Конституції України, яку визначають елементом системи гарантів конституційного ладу³. Однак досить часто діяльність єдиного органу конституційної юрисдикції є відображенням конфлікту суспільно-політичних інтересів, що позначається на змісті та якості законодавчих актів⁴.

Де-юре Конституційний Суд України почав діяти 18 жовтня 1996 р., підтвердженням чого було формування першого складу Конституційного суду України, але де-факто цього не відбулося. Це сталося лише з прийняттям Верховною Радою України Конституції у червні 1996 р., яка встановила окремим розділом конституційний статус Конституційного Суду України.

І 5 березня 1997 р. Конституційним Судом України був прийнятий Регламент – як перший акт Конституційного Суду України⁵.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Конституційний суд України» завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

В Україні діє принцип верховенства права, відповідно до якого всі Закони та інші нормативно-правові акти України не повинні суперечити нормам Конституції України.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду це, зокрема, означає, що норми Конституції України застосовуються безпосередньо незалежно від того, чи прийнято на їх розвиток відповідні закони або інші нормативно-правові акти⁶.

Повноваження судів загальної юрисдикції та Конституційного Суду України розмежовані як у всіх європейських моделях конституційної юрисдикції, але відповідно до норм Основного Закону вони становлять єдину систему органів, що здійснюють судочинство в Україні.

Згідно зі ст. 148 Конституції України Конституційний Суд України складається з вісімнадцяти суддів Конституційного Суду України. Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою. Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк.

Голова Конституційного Суду України обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України зі складу суддів Конституційного Суду України шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.

Також важливо зазначити, що на суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканності. Судді Конституційного Суду України звільняються з посади на загальних підставах, як і судді судів загальної юрисдикції.

Нині інститут судового конституційного контролю відомий у більшості розвинутих країн і передбачений більшістю прийнятих після Другої світової війни конституцій, в яких конституційному правосуддю приділено особливу увагу⁷.

Аналізуючи систему Конституційного Суду Литовської Республіки, нескладно помітити, що вона перебікає з системою організаційно-правової діяльності Конституційного Суду України.

У Литовській республіці основним законодавчим актом, який регулює діяльність суддів, є Конституція Литовської Республіки⁸. Так, Конституційний Суд Литовської Республіки був створений у 1993 р. як окремий орган державної влади, тому він не належить до жодної з гілок влади, судової в тому числі.

Відповідно до ст. 102 Конституції Литовської Республіки Конституційний Суд приймає рішення про відповідність законів та інших актів Сейму Конституції, актів Президента Республіки та Уряду – Конституції або законам.

Порядок формування та склад Конституційного Суду Литовської Республіки дещо відрізняється від Конституційного Суду України. Так, він складається з дев'яти суддів, призначуваних строком на дев'ять років. Склад Конституційного Суду кожні три роки поновлюється на одну третину. По три кандидати в судді Конституційного Суду призначаються Сеймом з числа кандидатів, запропонованих Президентом Республіки, Головою Сейму та Головою Верховного Суду. Голова Конституційного Суду з числа суддів цього суду призначається Сеймом за поданням Президента Республіки. Судьями Конституційного Суду можуть призначатися громадяни Литовської Республіки, які мають бездоганну репутацію, вищу юридичну освіту та стаж правничої або науково-педагогічної роботи за фахом правника не менше 10 років.

Судді Конституційного Суду Литовської Республіки при виконанні своїх обов'язків незалежні від будь-якого державного інституту, особи чи організації і керуються лише Конституцією Литовської Республіки. Перш ніж приступити до виконання своїх обов'язків, судді Конституційного Суду Литовської Республіки складають у Сеймі присягу на вірність Литовській Республіці та Конституції.

Конституційний Суд Литовської Республіки розглядає та приймає рішення про відповідність законів Литовської Республіки та інших нормативно-правових актів, прийнятих Сеймом актів Конституції Литовської Республіки. Конституційний Суд Литовської Республіки також розглядає відповідність Конституції та законам:

- 1) актів Президента Литовської Республіки;
- 2) актів Уряду Литовської Республіки.

Конституційний Суд Литовської Республіки подає висновки стосовно того:

- 1) чи мали місце порушення законів про вибори під час виборів Президента Литовської Республіки або членів Сейму;
- 2) чи дозволяє стан здоров'я виконувати Президентів Литовської Республіки його обов'язки;
- 3) чи не суперечать міжнародні договори Литовської Республіки Конституції;
- 4) чи не суперечать Конституції Литовської Республіки конкретні дії членів Сейму та державних посадових осіб, щодо яких порушено справу про імпічмент.

Право звертатися до Конституційного Суду Литовської Республіки щодо відповідності актів Президента Литовської Республіки Конституції Литовської Республіки та законам мають не менш як одна п'ята всіх членів Сейму та суди, а також Президент Литовської Республіки. Подання Президента Литовської Республіки Конституційному Суду Литовської Республіки або постанова Сейму про розгляд відповідності акта Конституції зупиняють дію цього акта.

Звертатися до Конституційного Суду Литовської Республіки щодо винесення висновку може Сейм, а щодо виборів Сейму та міжнародних договорів – і Президент Литовської Республіки. Конституційний Суд Литовської Республіки має право відмовитися як від розгляду справи або підготовки висновку, якщо звернення ґрунтується не на правових мотивах.

Посилаючись на норми Конституції Литовської Республіки, необхідно зазначити, що Закон Литовської Республіки (чи його частина) або інший акт Сейму (чи його частина), акт Президента Литовської Республіки, акт Уряду Литовської Республіки (чи його частина) не можуть застосовуватися з дня офіційного оголошення рішення Конституційного Суду Литовської Республіки про суперечність відповідного акта (чи його частини) Конституції Литовської Республіки. Рішення Конституційного Суду Литовської Республіки з питань, віднесених Конституцією Литовської Республіки до його компетенції, є остаточними та оскарженню не підлягають. На підставі висновків Конституційного Суду Литовської Республіки остаточні рішення із зазначених у частині третій ст.105 Конституції питань приймаються Сеймом.

Право на звернення до Конституційного Суду Литовської Республіки з проханням дослідити конституційність правового акта регулюється Законом «Про Конституційний суд Литовської Республіки»⁹.

Таке право відповідно до вищевказаного Закону належить:

- 1) за законом чи іншим прийнятим актом Сеймом – Уряд, група членів Сейму в складі не менше, ніж 1/5 всіх членів Сейму, суди;
- 2) за актом Президента Республіки – група членів Сейму в складі не менше, ніж 1/5 всіх членів Сейму, суди;
- 3) за актом Уряду – група членів Сейму в складі не менше, ніж 1/5 всіх членів Сейму, суди, Президент Республіки.

З даних питань Конституційний суд приймає постанови.

Справу до засідання підготовлює призначений головою Конституційного Суду суддя. На початку засідання Конституційного Суду представляються задіяні у справі особи, їм роз'яснюються їх права та обов'язки, Суд заслуховує їх побажання. Суддя, що підготував справу, робить повідомлення, в якому викладається суть справи. Після цього заслуховуються пояснення задіяних у справі осіб, досліджуються докази, відбуваються дебати сторін. Постанова має бути прийнято не пізніше одного місяця після закінчення розгляду справи. Після закінчення судового засідання судді йдуть до нарадчої кімнати для ухвалення рішення.

Постанови Конституційний Суд оголошує іменем Литовської Республіки. Рішення Конституційного Суду з питань, віднесених до її виключної компетенції, є остаточними і оскарженню не підлягають. Постанови мають силу закону і обов'язкові для виконання всіма установами влади, судами, організаціями будь-яких організаційно-правових форм, службами, посадовими особами та громадянами (включаючи іноземців та осіб без громадянства).

Аналізуючи правову організацію Конституційних судів України та Литовської Республіки, заслуговує на увагу порядок формування єдиного органу конституційної юрисдикції у Литві, строк, на який призначаються судді Конституційного Суду, а також коло суб'єктів звернення до Конституційного Суду Литовської Республіки.

Зважаючи на те, що Литва за формою правління є парламентською республікою, факт того, що судді Конституційного Суду Литовської Республіки призначаються лише Сеймом (парламентом) з числа кандидатів, запропонованих Президентом Республіки, Головою Сейму та Головою Верховного Суду унеможливує узурпування влади парламентом, проте може створити перешкоди для призначення суддів, запропонованих

Президентом Республіки та Головою Верховного Суду. Таким чином, вважаємо, що порядок призначення суддів Конституційного Суду України забезпечує систему стримування і протидію у правовій та демократичній державі, що сприяє взаємній підконтрольності різних гілок державної влади.

Слід наголосити, що одним із важливих чинників забезпечення принципів прозорості та верховенства права в Литовській Республіці є порядок зміни складу Конституційного Суду на одну третину кожні три роки. Дана процедура організації та складу Конституційному Суду забезпечує Литовській Республіці певні переваги порівняно з Конституційним Судом України.

Таким чином, ознайомившись з науковими матеріалами, а також нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність Конституційних судів розглянутих країн, можна сказати, що організаційно-правова система діяльності Конституційних судів республік є дуже схожою між собою, але тотожною називати їх не можна.

¹ Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

² Про Конституційний Суд України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

³ Конституційне право України : навч. посіб. / В. Ф. Годованець, А. С. Головін. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. – С. 59.

⁴ Ющик О. І. Конституційно-правові проблеми установчої влади в Україні / О. І. Ющик // Віче. – 2009.

⁵ Офіційний вісник України. – 1997. – № 20. – С. 87.

⁶ Стрижак А. А. Закон України «Про Конституційний Суд України»: наук.-практ. комент. / А. А. Стрижак, Я. В. Рибалко, М. В. Савчин ; за заг. ред. А. А. Стрижака. – К. : Ін Юре, 2009. – С. 21.

⁷ Совгіря О. В. Конституційне право України : навч. посіб. / О. В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 507.

⁸ Конституція Литовської Республіки (в редакції від 12 грудня 1996 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=313316&p_query=&p_tr2=2

⁹ Про Конституційний Суд Литовської Республіки : Закон Литовської Республіки (в редакції від 5 вересня 2013 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lrkt.lt/Documents3_e.html

Резюме

Нестор В. Р. Конституційні суди України та Литовської Республіки: організаційно-правовий аналіз.

У статті розкривається правова організація Конституційного Суду України та Литовської Республіки. Як результат опрацювання літератури, наведено погляди вчених-правників. Проведено порівняльний аналіз організаційно-правової діяльності Конституційних судів України та Литовської Республіки, порядок формування, повноваження Конституційних судів. Висвітлено законодавчі глибини норм Конституції України та Литовської Республіки, а також інших нормативно-правових актів конституційної парадигми.

Ключові слова: Конституційний Суд, організаційно-правовий аналіз, порівняльна характеристика судів, конституційне законодавство, Конституція України.

Резюме

Нестор В. Р. Конституционные суды Украины и Литовской Республики: организационно-правовой анализ.

В статье раскрывается правовая организация Конституционных судов Украины и Литовской Республики. Как результат обработки литературы, приведены взгляды ученых-юристов. Проведен сравнительный анализ организационно-правовой деятельности Конституционных судов Украины и Литовской Республики, порядок формирования, полномочия Конституционных судов. Освещены законодательные глубины норм Конституции Украины и Литовской Республики, а также других нормативно-правовых актов конституционной парадигмы.

Ключевые слова: Конституционный Суд, организационно-правовой анализ, сравнительная характеристика судов, конституционное законодательство, Конституция Украины.

Summary

Nestor V. Constitutional courts of Ukraine and Lithuania: the organizational and legal analysis.

The article explains the legal organization of the Constitutional Courts of Ukraine and the Republic of Lithuania. As a result of the processing of literature, given the views of legal scholars. A comparative analysis of the legal activities of Structural courts of Ukraine and the Republic of Lithuania, the formation, the powers of the Constitutional Courts. The legislative provisions of the Constitution of Ukraine the depth and the Republic of Lithuania and other legal acts of the constitutional paradigm.

Key words: Constitutional Court, legal analysis, comparative characteristics of the courts, constitutional law, the Constitution of Ukraine.

Отримано 13.10.2014